

Dipilidozė – šuninio kaspinoočio sukeliama liga, kuria gali užsikrėsti ir žmogus

Dipilidozė – tai parazitinė liga, kurią sukelia šunų, kačių, lapių, usūrinių šunų, vilkų ir retkarčiais žmonių plonosiose žarnose gyvenantys kaspinoočiai *Dipylidium caninum*. Tai pati paprasčiausia ir labiausiai paplitusi šunų, kačių kirmėlinė liga. ***Anksčiau žmonių susirgimai šia liga buvo registruojami labai retai, tačiau daugėjant naminių gyvūnų skaičiui, didėja ir žmonių susirgimų.*** Tai nesunki liga, pasireiškianti įvairiais žarnyno funkcijos sutrikimais. Žinant infekcijos šaltinį, užsikrėtimo kelius bei profilaktines priemones, nesunku šios ligos išvengti.

Šuninis kaspinootis *Dipylidium caninum* yra plokščias, kaspino formos parazitas, sudarytas iš galvutės, kaklelio ir kūno. Kaspinoočio galvutė turi kabliukus ir dantukus, kurių pagalba prisitvirtina prie žarnos gleivinės ir pradeda augti. Kaspinootis gali užaugti net iki 50 cm ilgio. Visas jo kūnas sudarytas iš daug mažų 3 mm ilgio narelių. Kiekvienas narelis yra tarsi atskiras individas, turintis savo organus, gimdą, kurioje yra šimtai kiaušinėlių. Kaspinootis maitinasi visu kūno paviršiumi, naudodamas žarnoje esantį maistą. Jis auga nuo kaklelio, todėl jauniausi nareliai yra prie galvos, seniausi – pačiame kaspinoočio gale. Per tą laiką, kai narelis pasiekia parazito galą, jo visa ertmė užsipildo gimda su kiaušinėliais. Toks narelis atitrūksta nuo kūno ir patekęs į tiesiąją žarną su išmatomis ar per išeinamąją angą patenka į išorę. Narelis primena ryžio grūdą ir gali judėti. Sudžiūvęs narelis jau panašus į sezamo sėklą, jam sutrūkus, kiaušinėliai išbyra ir pasklinda po aplinką. Kiaušinėliai yra labai maži ir plika akimi nematomi, jie dažniausiai būna po 2–30 sulipe.

Kaspinoočio vystymosi ciklas

Kaspinootis skirtingų šeimininkų organizme pereina kelias vystymosi stadijas: suaugęs kaspinootis, kiaušinėlis ir lerva. Šuninio kaspinoočio vystymuisi reikalingi du gyvi organizmai, tai yra galutinis ir tarpinis šeimininkai. Galutinio šeimininko organizme visada gyvena suaugęs kaspinootis, o tarpinio šeimininko organizme vystosi lervinė kaspinoočio stadija. Šuninio kaspinoočio vystymesi paprastai dalyvauja šunys ir katės, kaip galutiniai šeimininkai, bei blusos ir plaukagraužiai, kaip tarpiniai šeimininkai. Taigi suaugęs kaspinootis gyvena šuns ir katės plonajame žarnyne, išskiria kiaušinėlius, kurie su išmatomis patenka į aplinką. Kiaušinėliuose yra kaspinoočio lerva, kuri toliau gali vystytis tik patekusi į blusos ar plaukagraužio lervos organizmą. Tarpiniuose šeimininkuose kaspinoočio lervos vystosi iki tam tikros stadijos, iš kurios patekus į šuns (katės) žarnyną per kelias savaites užauga kaspinootis.

Kad geriau suprastume, kaip užsikrečia gyvūnai ir žmonės, reikėtų daugiau žinoti apie blusas ir plaukagraužius – tarpinius kaspinoočio vystymosi šeimininkus.

Besivystydama blusa pereina kelias vystymosi stadijas: kiaušinėlis, lerva, lėliukė ir suaugusi blusa.

Kiaušinėliai yra apvalūs lygiu paviršiumi apie 0,5 mm dydžio. Būdami sausi ir lygūs jie lengvai iškrenta iš gyvūno kailio. Aplinkoje (ant žemės, kilimo, patalynėje ir kt.) jie yra praktiškai nematomi. Maždaug po dviejų dienų iš kiaušinio išsiriti 1,5–5 mm ilgio lerva. Lervos gyvena nuo 4 iki 15 dienų. Jos maitinasi įvairiomis organinėmis medžiagomis, kurias randa aplinkoje, bet pagrindinis maitinimosi šaltinis yra gyvūnų išdžiūvusios išmatų dalelės. Lervos mėgsta drėgmę ir šilumą. Prieš tapdamos suaugusiomis blusomis pereina dar ir lėliukės stadiją. Suaugusios blusos yra 1–3 mm dydžio, rausvai rudos spalvos, besparnės, iš šonų suplotos. Jos turi stiprias užpakalines kojas, kurių pagalba gali šokinėti. Blusos nuo 4 iki 25 dienų gyvena gyvūno kailyje, nes pastoviai turi maitintis krauju. Priklausomai nuo drėgmės ir temperatūros visas blusos vystymosi ciklas gali trukti nuo 30 iki 75 dienų.

Plaukagraužiai – smulkūs apie 1,5 mm ilgio besparniai šviesiai gelsvi ar rudi vabzdžiai, turintys stiprius graužiamuosius organus. Plaukagraužiai turi tris poras kojų su nageliais, kuriais įsikimba į plaukus. Mėgstamiausios jų parazitavimo vietos yra šuns nugara, galva, kaklas. Daugiausia plaukagraužių randama neprižiūrimų šunų plaukuose. Jie minta pleiskanomis, krauju ir limfa bei odos paviršiaus sluoksniu. Apvaisinta patelė prie plaukų šaknelių padeda apie 100 kiaušinėlių, juos priklijuodama liaukų sekretu. Kiaušiniai ovalios formos, blizgantys, balti, apie 1 mm dydžio. Po 1–3 savaičių iš kiaušinėlių išsiritą lervos, kurios yra panašios į suaugusius plaukagraužius, tik mažesnės. Per 2–3 savaites lervos 3 kartus neriasi, auga ir virsta suaugusiais parazitais. Plaukagraužiai dauginasi greitai, vidutiniškai kartą per mėnesį. Užsikrėsti plaukagraužiais galima tik kontaktuojant užsikrėtusiam gyvūnui su sveiku, rečiau per namų apyvokos daiktus ar per aplinką. Dažniausiai plaukagraužiai plinta esant nešvarai.

Tarpiniai šeimininkai (blusų, plaukagraužių lervos) šuniniu kaspinoočiu užsikrečia prarijusios kiaušinėlius, esančius jų aplinkoje. Jų organizme kaspinoočio lerva vystosi apie 18–30 dienų.

Kai blusos ar plaukagraužio lerva virsta suaugėliu, juose esanti kaspinoočio lerva jau gali užkrėsti gyvūnus ir žmogų, jeigu patenka į jų žarnyną. Blusai ar plaukagraužiui siurbiant kraują atsiranda odos niežulys ir gyvūnai (katės, šunys) kasydamiesi praryja ar sutraiško parazitus. Gyvūno skrandyje blusa ar plaukagraužis yra suvirškinami ir išsilaisvinęs jaunas kaspinootis patenka į plonąją žarnyną, kur prisitvirtina prie sienelės ir pradeda augti. Praeina apie 3 savaitės nuo blusos prarijimo iki narelių išsiskyrimo į išorę. Šuninis kaspinootis gali patekti į šuns organizmą prarijus blusą arba sumedžiojus graužiką, užsikrėtusį blusomis, turinčiomis kaspinoočio lervų.

Gyvendami šuns (katės) žarnyne kaspinoočiai mechaniškai žaloja gleivinę ir maitinasi ten esančiomis maisto medžiagomis. Gyvūnai užsikrėtę šiais kaspinoočiais jokių klinikinių simptomų neturi. Kad jie užsikrėtę pastebima tik tuomet, kai apie išeinamąją angą ar šviežiose išmatose pastebime judrius kaspinoočio narelius, panašius į ryžių sėklas. Kartais šalinasi keli sulipę kaspinoočio nareliai, todėl jie primena kirmėlę. Šuniui kaspinoočiai nėra pavojingi, tačiau esant gausiam užsikrėtimui, šuo gali būti išsekęs, mažėja svoris, nes dalį gyvūnui reikalingų medžiagų sunaudoja parazitai. Kartais šuo gali blaškytis (bėgioti) ar braukti pauodegiu per žemę ar kilimą, nes nareliams šalinantis per išeinamąją angą jie erzina ir kutena odą. Kartais kaspinootis atsikabina nuo žarnos sienelės ir patenka į skrandį, tai suerzina skrandį, todėl gyvūnas gali išvemti visą kaspinootį. Žmogus nustemba pamatęs tokį ilgą kaspinootį, nes dažniausiai jis mato tik atskirus besišalinančius narelius.

Taigi infekcijos šaltinis – sergantis gyvūnas, kurio organizme yra suaugęs kaspinootis ir kuris su išmatomis išskiria kaspinoočių narelius su kiaušinėliais.

Žmogus šuniniu kaspinoočiu užsikrečia šio kaspinoočio lervoms per burną patekus į virškinimo traktą. Dažniausiai žmogus užsikrečia bendraudamas su sergančiais šunimis (katėmis), ant kurių kailio, letenėlių, snukučio, liežuvio gali būti blusos ar jų dalys su kaspinoočio lervomis. Šunys dažnai laižo žmogaus rankas, o kartais ir veidą, tokiu būdu ant rankų ir veido gali patekti blusų ar plaukagraužių dalys su kaspinoočio lervomis, o nuo rankų į burną.

Didžiausią riziką užsikrėsti ir susirgti turi vaikai, kurie dažnai bendrauja su savo augintiniais, neturi reikiamų higieninių įgūdžių, žaidžia ant žemės, kiša daiktus ar pirštus į burną ir dėl silpno imuniteto yra labai imlūs įvairiems infekciniams susirgimams.

Klinika

Susirgimas praeina lengvai, dažnai be simptomų, tačiau gali pablogėti apetitas, atsirasti silpnumas, pilvo skausmai bei pūtimas, pykinimas, kartais vėmimas, viduriavimas. Suaugęs kaspinootis gyvena plonajame žarnyne,

pradėjus šalintis nareliams, per išeinamąją angą atsiranda šios srities niežulys, taip pat galima pamatyti besišalinančius narelius.

Žmonėms gydyti paprastai skiriama antihelmintinių vaistų, kurie sunaikina kaspinuotį ir ligos simptomai išnyksta.

Profilaktika

Pagrindinė priemonė, siekiant išvengti šio susirgimo, yra šunų ir kačių gydymas. Rekomenduojamas vienkartinis augintinių gydymas, kai tik yra pastebimi kaspinuočio nareliai, ir periodinis gydymas, kad nepasikartotų užsikrėtimas. Duodant medikamentus reikia įsitikinti, ar jie veikia kaspinuočius, todėl geriausiai pasitarti su veterinarijos gydytoju. Gydymas yra labai efektyvus, kaspinuočiai suyra žarnyne ir yra suvirškinami, todėl su išmatomis jie nepasišalina ir kaspinuočio dažniausiai negalima pamatyti. Viena vaistų dozė gali užmušti kaspinuotį, tačiau rekomenduojama po 3 savaitių duoti ir antrą dozę, nes gyvūnai gali užsikrėsti pakartotinai. Žmonės po kelių savaitių pamatę kaspinuočio narelius apkaltina gydymą jo neefektyvumu, tačiau dažniausiai šunys ar katės, turintys šių kaspinuočių, būna užsikrėtę pakartotinai. Reikia žinoti, kad vienkartinis vaistų vartojimas neįmanoma visiems laikams išvengti šunų žarnyno parazitų. Kaspinuočius bei kitas kirmėles reikia naikinti reguliariai ir per visą šuns (katės) gyvenimo laikotarpį. Vyresniems kaip 6 mėnesių šuniukams, kačiukams vaistai nuo vidinių parazitų duodami kas tris mėnesius. Patelėms duodama papildomai prieš kergimą ir likus 10 dienų iki atsivedimo. Maži šuniukai, kačiukai gydomi daug kartų: 2 savaitių, vieno, dviejų, trijų, keturių, penkių ir šešių mėnesių. Maitinančios patelės visada gydomos kartu su jaunikliais.

Ektoparazitų (išorinių parazitų) naikinimas. Radus blusų ar plaukagraužių, reikia nedelsiant pradėti gydymą. Ektoparazitams naikinti naudojami šampūnai, dirželiai, pudros, įvairūs skysčiai, aerosoliai. Radus plaukagraužių, gydymą reikia pakartoti po dviejų savaitių, nes iš karto nežūva prie plaukų prilipę kiaušinėliai.

Aplinkos švarinimas. Svarbu, kad šuns ar katės aplinkoje neliktų blusų, plaukagraužių, kuriais gyvūnai gali užsikrėsti pakartotinai. Reikia švarinti aplinką, kad šie parazitai negalėtų veistis, ypačingai tas vietas, kuriose gyvūnai dažniausiai būna. Pastoviai siurbti, plauti patalpas, dažnai skalbti patalynę, siurbti (plauti) kilimėlius, ant kurių ilsisi gyvūnai, naudoti purškiklius su insekticidais. Tokiu būdu pašalinami blusų kiaušinėliai, įvairūs nešvarumai, kuriais maitinasi lervos, tačiau blusų lervos ir lėliukės stipriai prisitvirtina (prilimpa) prie kilimo plaukelių ir jas sunku pašalinti, todėl kilimus rekomenduojama išvalyti boro rūgštimi, kuri užmuša lervas.

Žmonių asmeninė higiena bei tinkamas elgesys su savo augintiniais. Kiekvieną kartą derėtų plauti rankas pažaidus su gyvūnėliais, prieš valgant ar maisto ruošimą, nevalgyti su augintiniais iš tų pačių indų, neleisti šuniukams ir kačiukams laižyti veido, o ypač lūpų, pastoviai rūpintis aplinkos, savo drabužių, patalynės, augintinių švara, neleisti vaikams žaisti su sergančiais gyvūnais.